

Na trdi gladki cesti srečujemo dolge vrste ogljarjev. Oglja tu ne vozijo, nego prenašajo na konjih in mulah. Eden poganjač ima navadno po 3—5 konj ali mul dobro obloženih. Nogi ima obviti s kamašnjami, da ga gad ne more v živo pičiti. Na glavi mu stoji visok šilast klobuk, in čez rame mu visi rudeče-zagorel težek plašč. Nekaka groza spreletava potnika, kedar v tej divji samoti srečuje take črne možake. Ti kraji pa so tudi zelo nezdravi zaradi „malarije“, to je, nezdrave sape. Lesá po teh krajih ne sekajo o pravem času in za navadne potrebe, ampak zažgó cel kos gozda ne gledé na lepoto in vrednost njegovo. Požgani prostor na to brzo preorjó in posejejo. Prvi dve leti pridelajo jako veliko in lepe pšenice, potem čedalje manj, naposled opusté oranje, in svet se zopet zaraste z grmovjem in mladim lesom, izmed katerega gledajo poedina poluožgana debla, kakor črni strahovi, Čudni so na pogled probkovi hrasti, s katerih na tri leta skorjo oderó. Odrta debla so krvavorudeča in po njih se ovija divja vinska trta, ki sicer bujno rodi, ali le drobno grozdje.

Tudi žival smo dobili na spregled. Videli smo rujava ovce, črne, skoro golokožne prašiče, pa govedo in konje. Todi se pase od oktobra do junija, potem jo ženó v gore. Edini bivoli ostanejo v maremmah, ter se prav dobro počutijo v teh vročih in vlažnih ravninah. Kedar jim je prevroče, gazijo do vratú v močvirje, in objedajo sveže morske niti. Bivoli so jako veliki, podobni naši govedi; vratú so osmučenega, glave široke, z navzdol obrnjenima kratkima rogovoma. Dlako imajo črnorujavo, po vratu in po glavi so kodravi, pogleda so prihuljenega in hudobnega. Nevarni so pešču, a pred konjikom koj pobegnejo. Ukroteni so jako pripravni za vprego. Iz mleka delajo sirarji okusen sir, ki se ga veliko povžije in vzlasti v Rimu. Ta žival je doma v Afriki. Longobardski kralj Agilul je njo in divje konje pripeljal na Italijansko, kjer se je potem jako pomnožila. Tudi volkovi se klatijo po močvirjih, in prežé na črede.

V maremmah smo toraj, na onih nekaj suhih nekaj zamočvirjenih ravninah zemlje italijanske, po katerih gospodari zavratna malarija. Vse dosedaj ni še mogla človeška moč pregnati te okrutnice, ter v last vzeti njene jako rodovitne zemlje. Pa kako, da so ti obrežni kosovi tako zamočvirjeni? Tukaj, koder smo se mi vozili, nagaja najhuje potok Ombrone. Izvira visoko v gorah, in z veliko silo se pridrvi v nižave noseč po en funt prsti na vsakih pet funtov vode. Prst to pušča ob izlivu svojem. Vsled tega voda v svojem teku zastaja, struga se bolj in bolj zakiduje, tako se nareja močvirje, v katero vhaja tudi morje, kedar je vihar buri. Voda morska se ne more brzo odtekati, vzlasti še zato ne, ker morje nareja zasipine ob obrežju, za katerimi voda lahko zaostaja. V tej oblodi morske in potočne vode bujno vspevajo nekatere rastline, in ko po letu začnó gnjiti, naredi se tak smrad, da skoro vse pomrje, a metalov se prime rija.

Ta stoječa voda je največ kriva, da je ta nekdanj tako cvetoča in z mesti posejana pokrajina uže več stoletij grozna pustara, s katere se morajo umakniti ondodni stanovniki navadno junija meseca, a včasih tudi popreje, da jih kužnina ne pobere. Pregovor velí: „Pojdi v maremmе, v enem letu obogatiš, ali pa uže ob pol leta umrješ“. Dobro plačujejo delavce, ki prihajajo z Apenin žito kosit, toda delavec nese z dobrim plačilom navadno tudi trdovratno mrzlico domov, a če je slaboten, pobere ga kužnina uže v ravnini. Povpraševali smo, kako deluje malarija, in povedali so nam to-le: „Najpreje začne mraz tresti človeka, potem pritisne navadna mrzlica, včasih tudi opasna, ter se vleže hudo na vratnico in na jetra.“ Povedali so nam, kaj je skusil po-

gumni italijanski prirodoslovec Brocchi. Septembra meseca je šel v neko cerkev, okolo katere se vleže posebno huda kužnina. Štiri noči je prebil v omenjeni cerkvi. Petega dné je uže obolel Brocchi, in mlad krepk možak, ki je šel z njim, obolel je koj prvo noč. Kdor dalj časa prebiva v takem zakuženem kraju, dobi bledorumeno kožo, lica mu vpadejo, oči ima motne, trebuh se mu napne, in nogi se mu vlečeta pri hoji.

Drugačni pa so sosedje po bližnjih gorah, zdravi so, čvrsti, okretni in veseli. In ti ubožni ljudje vendar na spomlad zapuščajo svoje zdravo, gorsko domovje, ter lezejo doli v maremmе orat in sejat. Po sto plugov vidiš, vsakega s tremi ali štirimi močnimi voli ali bivoli, ki orjó eno samo njivo, dolgo skoro eno nemško miljo. Delo se spleča prav dobro, ki bi zdravje in življenje ne viselo na niti. Kmalu se pokaže mlada setev v vsi bujnosti, in ob žetvi zopet prileté okolični gorcjanci, da pred ko pred pokosé in pospravijo. Kakor bi udaril, naenkrat je vse živo ljudi, in, kakor bi gori pogledal, uže je vse golo po njivah. Po svetu je malo tolikih in takih nasprotij, kakor na teh močvirjih italijanskih.

Še manj boječ je pastir. Na zimo žene črede z gora v nižave, na spomlad zopet nazaj v gore. Ta divji, toda gostoljubni pastir je vedno na konju s kopjem v žilavi roki. Bistro strelja z očmi po vsi okolici, po kateri pase, in do malega vse opazi. Gorjé upornemu biku ali preširnemu žebcu, če sta napravila zmešnjavo v čedi! Pastir se zaletí z železno ošiljenim kopjem va-nj, in koj se pcedí kri po njem. Nemirneža to zabolí in skelí, in pohlevno gré, kamor mu pastir pokaže. Nam so se čudni videli ti pastirji v kosmatih hlačah in telovnikih iz surove kozlovine, a še bolj so se oni čudili nam in lepi vpregi naši. Na primernih mestih imajo iz slame zmašene kočice, v katere zahajajo ob nalivih.

Storilo se je tako rekoč vse, da bi se ti jako rodovitni obrežni kosovi oteli in iz novega naselili. Vélikí vojvod toskanski Leopold I. je privabil mnogo delavnih ljudi v te kraje, kjer je menil, da redno obdelovanje zemlje bode najpreje odpravilo kužnino, Obetal je ljudem velikih plačil in oproščenje vseh davkov. Prišli so naseljenci iz Rimskega, tudi z Nemškega, ali kmalu so pomrli. Na to so začeli zemljo izsuševati, Ambrone so stisnili v jezova, skozi močvirje so potegnili vodotoče, in napeljali va-nje prst donašajočo vodo. Tudi so poskušali ustaviti vdiranje morske vode, toda vse do sedaj se še ni posrečilo zatreti strupenega izparivanja. Upajo pa, da polagoma se bode vendar le obneslo kolikor toliko.

Politične stvari.

Še nekaj o smrti bavarskega kralja.

Na bregu Starenberškega jezera sledijo se stopinje kraljeve in Guddenove, enako se sledijo stopinje tudi še na dnu vode do onega mesta, kjer je bil boj med obema in kjer blizo sta se potem našli trupli utopljenec. To in pa sledovi na truplih utopljenec je pa tudi vse, iz česar se dá sklepati na ono skrivnostno dogodbo.

Ljudje, ki so pokojnega kralja bolj natankó poznali, se bolj nagibajo k mnenji, da je kralj najprej nenadoma mahnil po svojem spremljevalcu z namenom, omamiti ga, potem pa preplavati jezero in se podati v prostost med ljudstvo. Na to kaže udarec, katerega ima truplo Guddenovo na čelu, na to kaže tudi okolščina, da je kralj slekel obe suknji, na kar bi mu še misliti

ne bilo, ako bi se bil hotel utopiti in ne preplavati plitvega jezera, da bi se rešil med ljudstvo, katerega je bilo binkoštno nedeljo večer prav mnogo v bližini Starrenberškega jezera. — Zdravnik moral je po vsi svoji dolžnosti varovati kralja, misleč, da se hoče vtopiti, je skušal mu to zabraniti in pri boju v vodi našla sta oba nesrečno smrt.

Se ve, da je mnenje, da je kralj v napadu besnosti divjal naprej v svoj pogin in odstranjevaje zapreke usmrtil svojega zdravnika in pri tem boju sam našel nehoté smrt — tudi popolnoma opravičeno.

Med tem, ko je ljudstvo bavarsko k pogrebu spremljalo svojega kralja, imeli so se ljudski zastopniki pečati z resnejšim vprašanjem, vprašanjem zaradi nasledstva na prestolu, še prej pa z vprašanjem duševnega stanja umrlega in pa novega kralja.

Ministerstvo podalo je deželnemu zboru preobilnega gradiva segajočega nazaj do leta 1865., iz katerega je bilo razvideti, da je bil duh kraljev omračen uže koj od začetka in da je ta stan postajal hujši od leta do leta, izrekoma zadnjih 10 let se sme trditi, da kralj ni bil več zmožen za vladanje.

Ogibal se je ljudi bolj in bolj, videti ni hotel nikogar, celó ministrov ne, na zadnje opravljal je vse svoja vladarska opravila po posredovanji nadzornika svojih konjskih hlevov ali po svojih strežaju Majerju ali po svojem brivcu. Pa še vseh teh se je rajši ogibal.

Kosilo je naročal redno za več — 12 do 24 oseb — pa k obedu vsedal se je redno prav sam vsi drugi prostori ostali so prazni, kralj pa si je domišljeval, da so jih zasedle sloveče zgodovinske, zdavnej umrle osebe, s katerimi se je kralj razgovarjal zmiraj sam po več ur zaporedoma. Razun tega imel je kralj bolestno sljo po zgradbah, po zidanji, za katere je kralj potrosil brezštevilnih milijonov in to za zgradbe, ki nimajo skoraj nikakoršne vrednosti.

Gotovo je tudi, da si je kralj zadnji čas v vednih in velikih denarnih zadregah, prizadeval dobiti si kjerkoli posojila, da bi mogel še dalje, kakor doslej, šariti. V ta namen pošiljal je kralj svoje posle na vse strani, najpomembnejši pa so koraki, storjeni v ta namen na Francoskem. Ni še pojasnjeno in morebiti ostane tudi v prihodnje še skrito, jeli je kralj iskal posojila pri sedanji vladi ali pri grofu pariškemu in v koliko bila je pri tem ali onem kot posrednik vdeležena Rothschildova firma v Parizu. Govorilo se je, da bi bil pokojni kralj za tako posojilo obetal francoski za slučaj vojske nevdeležbo (neutraliteto) Bavarske. — Od druge prav zanesljive strani pa se zagotavlja, da je rajni kralj imel namen, Bavarsko prodati in si prisvojiti drugo absolutistično državo. Tudi to znači duševni stan umrlega kralja. — Naslednik kraljev pa je po tamošnjih postavah uže tudi mnogo let zblaznel mlajši brat kraljev, Oton, sedaj 39 let star.

V krogih merodajnih v tamošnji politiki protresalo se je pomenljivo vprašanje, jeli je mogoče do prestola pustiti zblaznelega in neozdravljivega pretendenta. Vsi krogi želé uže enkrat Bavarski dati pravega kralja z zdravim umom. Pomenljivo je to vprašanje, pa posebno v denarnem oziru, ker kraljevi dohodki znašajo krog 4 milijonov, vladarju pa je izgovorjenih samo nekaj nad 200.000 mark. Ako ostane zblazneli brat po imenu kralj, morajo se njegovi dohodki nabrati in pripadejo po smrti njegovi bližini sorodnikov, sicer pa bi pripadli kralju dejanskem vladarju vsi kraljevi dohodki in je temu tudi mogoče z radodarnostjo in večjem kraljevim svitom zastopati državo.

Deželni zbor imel je posvetovanje o teh vprašanjih, pa za sedaj sprejel je samo predloge zaradi vladarstva ne da bi rešil dokončno vprašanje zaradi nasledstva na prestolu.

Videti je, da se bo začasno pustilo tudi liberalno ministerstvo z Luzom in sd prestroji v novo še le po prihodnjih volitvah.

Naši dopisi.

Z Dunaja 24. junija. Včeraj izrekel je ministerski predsednik grof Taaffe, da je zasedanje državnega zbora vsled Najvišjega naročila pretrgano. Zbornica poslancev imela je svojo zadnjo sejo dne 22. junija; v tej seji sklenila se je carinska tarifa v tretjem branji sprejela se je postava o krajnih železnicah po precej malopomenljivem ugovoru Herbstovem v drugem in tretjim branji in vrh tega rešilo se je še nekej drobiža manje splošne važnosti.

Na koncu prve dobe tekočega zasedanja ne bo napačno ako se na kratko ozremo na njo.

Adresna razprava vlansko jesen pokazala je v obče, da se prejšnji značaj zbornice poslancev bistveno ni spremenil. Na desnici kakor na levici pokazalo se je več osebnih prememb, merodajne osebe ostale so stare in tako tudi načela v krogih desnice: stare. Hohenwart, Groholski, Rieger in Lichtenstein s svojimi pristaši ostali so v stari zvezi in ako omenjamo pri tem tudi sence takoj dostavim, da sta pri desnički zvezi žalibog ostala tudi pionirja levičarjev: Lienbacher in Zallinger. V krogih levice pokazale so se večje bistvene premembe. Od prejšnjega kluba „združene levice“ — odcepil se je nemški klub s svojimi veliko-nemškimi naklepi in s svojem „ojstrejem“ govorom, vrh tega pa se je pomnožilo število demokratičnih, protijudovskih in svojo pot hodečih poslancev, tako da se mora prejšnja „združena levica“ sedaj smatrati raztrgano v tri skupine: „nemško-avstrijski klub“ in pa demokratični krog, katerih ima vsak svoje namene, edini pa so v nasprotovanju zoper sedajno vlado. Gledé tega nasprotovanju zoper sedajno vlado. Gledé tega nasprotovanja so prejšnim trem skupinam zelo podobni „Coroninovci“, kateri niso bistveno različni od načel nemško-avstrijskega kluba in potem uvrstijo se v klub „Trentino“ združeni Tirolski Lah, ki so sicer večinoma konservativni, toda glede narodnih zahtev v nasprotju z vlado bistveno pa ne z večino.

Koncem adresne razprave pokazalo se je načelno soglasje med vlado in državno-zborsko večino.

Levica pričela je svoj boj s Scharschmid-ovem jezikovnim predlogom, ki je pa prav v malem času zgubil pravo svojo nevarnost, katera je bila v namenu da bi se večina z njim razdejala.

Večjih nalog ena, ki so bile rešiti, bila je v domobranski postavi, skušala je tudi takoj levica vladi staviti zapreke, toda kmalu se je pokazalo, da je pri tem vprašanji preveč razdvojena in zato njeni napadi niso bili prav nič nevarni.

Predlogi o novi pogodbi z Ogersko dali so nasprotnikom novo priliko, segati po vprašanjih, s katerim bi bilo moč razdvojiti večino med saboj in pa večino z vlado.